

Paraplu voor pleegouders in de juridische praktijk

Mariska Kramer

Onder moeders paraplu

(originele titel: In den regen)

*Onder moeders paraplu
liepen eens twee kindjes,
Hanneke en Janneke,
dat waren dikke vrindjes,
en de klompjes gingen van klik-klak-klik,
en de regen deed van tik-tak-tik
op moeders paraplu,
op moeders paraplu.*

*Toen kwam Jan de wind erbij,
die joeg eerst heel zoetjes,
toen al hard en harder maar
de regen in hun snoetjes.
En Jan de wind die rukte en trok
en op en neder ging de stok,
van moeders paraplu, van moeders paraplu.*

*Maar Hanneke en Janneke,
dat waren flinke klantjes!
Die hielden stijf de paraplu
in allebei hun handjes,
En ze lachten blij van hi-ha-hi,
en ze riepen: 'Jan, je krijgt 'm nie,
't is moeders paraplu, 't is moeders paraplu'.*

In het liedje lopen Hanneke en Janneke, twee dikke vrindjes onder moeders paraplu. Het zijn twee blije kindjes, flink ook want Jan de wind krijgt geen vat op hen. Zij worden tegen regen en wind beschermd door de paraplu van moeder.

Elk kind heeft recht op bescherming tegen wind en regen uit alle hoeken. Een paraplu tegen allerlei narigheid die op zijn pad kan komen. Als er geen moeder- of vadersparaplu is, of deze biedt onvoldoende bescherming, dan is een pleegparaplu nodig. Dit boek wil mensen in de pleegzorg helpen om kinderen die het nodig hebben, te beschermen.

Inhoud

Voorwoord	9
Inleiding	10
1 Pleegouder worden	13
2 Pleegzorg en de wet	26
3 Soorten plaatsing	37
4 Alles over voogdij	50
5 Rechten en belangen van pleegouders	65
6 Klachtrecht en bemiddeling	93
7 Rechten en belangen van het pleegkind	102
8 Rechten en belangen van ouders	120
9 Recht op omgang	127
10 Ouders en pleegouders	139
11 Opvoedingsgrenzen	152
12 Medische zorg	160
13 Opvoeding en school	169
14 Pleegkind en nationaliteitenkwesties	178
15 Cultuur en levensbeschouwing	185
16 Vakanties naar het buitenland	191
17 Financiën	195
18 Juridische ondersteuning	208
Over de auteur	212
Meer lezen?	214
Verklarende woordenlijst	215
Overzicht van de gecertificeerde instellingen	218
Trefwoordenregister	219

Voorwoord

Wat goed dat er een herziene editie van dit boek is verschenen. In deze *Paraplu voor pleegouders in de juridische praktijk* zijn de nieuwe wet- en regelgeving en de nieuwste inzichten in de pleegzorg handzaam verwerkt.

Een praktisch boek over de rechten van pleegouders en pleegkinderen is zeer nuttig. Ondanks een goede voorbereiding lopen pleegouders in de praktijk vaak tegen onverwachte juridische zaken aan. Ik krijg als Kinderombudsman ook veel vragen van pleegouders. Die gaan over heel verschillende onderwerpen: over hun eigen rol, over hun omgang met instanties en over de rechten van hun pleegkind. Wat opvalt, is dat pleegouders uiteindelijk vaak ontdekken dat ze meer kunnen en mogen dan ze vooraf dachten.

Als Kinderombudsman zet ik me in voor alle kinderen in Nederland en kijk ik hoe de internationale kinderrechten hier worden nageleefd. Eén van die rechten is het recht op bescherming als het kind niet bij de eigen ouders kan opgroeien. Of dat nu gaat om een tijdelijke of permanente situatie. De overheid moet volgens artikel 20 van het internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind alternatieve zorg regelen. Pleegouders geven die zorg en verdienen daarbij steun. Zij zorgen er immers voor dat kwetsbare kinderen een nieuw thuis krijgen en dat hun ontwikkeling en hun opvoeding doorgaat.

De nieuwe regelgeving sinds 2015 versterkt de positie van pleegouders. Dat is een goede zaak, want daarmee is ook het kind geholpen. Nu is het nog nodig dat alle betrokken partijen die sterke positie van pleegouders erkennen. Het verschijnen van deze nieuwe editie helpt daaraan al mee. Het zou ook een goede zaak zijn als we beter gaan luisteren naar de pleegkinderen zelf. Het is mijn vaste overtuiging dat de stem van kinderen zelf veel vaker en luider moet klinken. Kinderen kunnen soms met oplossingen en argumenten komen waar geen instantie of volwassene aan denkt.

Dit boek is van grote waarde voor iedereen die betrokken is bij pleegzorg. Ik hoop dat veel pleegouders antwoorden op hun vragen vinden.

Marc Dullaert,

De eerste Kinderombudsman

Inleiding

In 2005 schreef ik de eerste editie van het boek *Paraplu voor pleegouders*. Ik had toen nooit kunnen bedenken dat de behoefte aan juridische informatie rond pleegzorg zó groot was. Bijna 5000 exemplaren vonden hun weg naar pleegouders, maar ook naar pleegzorgwerkers, (gezins)voogdijwerkers, rechters en studenten.

Dagelijks merk ik hoe belangrijk het is dat pleegouders en professionals weten welke mogelijkheden er zijn om op te komen voor de belangen van een pleegkind. De rechtspositie van pleegouders is door de jaren heen weliswaar verbeterd, maar een belangrijke voorwaarde is wel dat zij het recht ook kennen. Maar al te vaak hoor ik nog: ‘Hadden we dat maar eerder geweten...’.

Juist voor de positie van het pleegkind is het van belang dat pleegouders en andere betrokkenen hun rechten kennen. Ook erkenning van de rechtspositie van pleegouders kan bijdragen tot een effectievere bescherming van het kind.

Besluiten in de kinderbescherming zijn vaak ‘levensbeslissingen’ voor het kind. Of het kind weer terug gaat naar de ouders of bij de pleegouders blijft wonen, zo’n besluit zal het leven van het kind hoe dan ook ingrijpend veranderen. Pleegouders zorgen 24/7 voor het pleegkind en kunnen als eerste signaleren wanneer het belang van het kind ondergeschikt raakt of dreigt te raken.

Dit boek heeft als doel juridische informatie te verschaffen op een praktische toegankelijke manier, gericht op de alledaagse praktijk in een pleeggezin. Er zijn veel voorbeelden opgenomen om moeilijke onderwerpen makkelijk leesbaar te maken. Vanwege het thema zijn dit vooral voorbeelden waarin het misgaat: deze situaties weerspiegelen dus niet de statistiek. In de praktijk van de pleegzorg gaat het gelukkig heel vaak goed. De voorbeelden zijn bewust gekozen om de rechten van het pleegkind en de pleegouders uit te leggen. En om alle betrokken partijen ervan bewust te maken wat er mis kan gaan.

In deze nieuwe editie zijn niet alleen de recente wetwijzigingen verwerkt, maar ook elf jaar ontwikkelingen in recht en pleegzorg. Allereerst spreek ik in dit boek de pleegouders aan. Zij moeten als eerste alert zijn op de signalen van het pleegkind en kunnen diens positie al in een vroegtijdig stadium bewaken. Maar het boek is ook bedoeld om professionals en andere betrokkenen te informeren. Het antwoord op de vraag wie de belangen van het pleegkind behartigt, zou immers

moeten zijn: álle betrokken partijen. Met name de (pleeg)ouders, de (gezins)voogdijwerker, de pleegzorgbegeleider *en* het pleegkind zelf, als het daartoe in staat is. Deze 'Paraplu' is niet alleen bedoeld voor pleegouders maar voor iedereen die met pleegzorg te maken heeft!

Het boek is geschreven om waar mogelijk juridische procedures te voorkomen door zo toegankelijk mogelijk informatie te geven over recht en pleegzorg. Lopen de meningen uiteen over wat het beste is voor het pleegkind, dan is het belangrijk dat partijen daarover met elkaar in gesprek blijven. In dit boek staan veel tips om buiten de rechter om tot een oplossing te komen. In pleegzorgzaken kan het belang van het pleegkind ondanks alle goede bedoelingen toch ondergesneeuwd raken. Naar mijn mening zou voor pleegkinderen vooral veel vaker een bijzondere curator kunnen worden ingezet!

De meelezers wil ik hartelijk danken voor hun waardevolle inbreng: Mieke, Rein, Karin, Martine, Ad, Willemien, Marion, Carin, Yvon, Femmie en Renske. En Klazien wederom voor het tekstadvies; mede daardoor werd deze juridische kost weer gemakkelijk leesbaar.

Maar bovenal dank aan alle pleegouders voor jullie inspiratie om dit boek te schrijven en jullie inzet voor de pleegkinderen!

Mariska Kramer, februari 2016

1 Pleegouder worden

Uit idealisme hadden Esther en Erik zich opgegeven als vakantieadres voor weeskinderen uit Oost-Europa. Drie weken lang waren weeskinderen te gast in hun gezin en maakten ze allerlei uitstapjes. Esther en Erik vonden het 'doodzonde' dat de kinderen na hun vakantie weer teruggingen naar een internaat. Kinderen moeten in een gewoon gezin opgroeien, vinden Esther en Erik. Ze wonen op het platteland, aan de rand van een rustig dorp. Er kunnen nog best een paar kinderen bij, naast hun eigen tweeling.

Esther en Erik willen dus pleegouder worden. Ze beginnen bij de eerste stap – ze zoeken uit welke pleegzorgaanbieders er in hun regio zijn (zie hoofdstuk 2, blz. 29 voor uitleg van het begrip pleegzorgaanbieder). Mogelijk bekijken zij ook of er een pleegzorgaanbieder is die past bij hun levensovertuiging.

Bij de pleegzorgaanbieders vragen Esther en Erik informatie op. Zij krijgen een informatiepakket over pleegzorg toegestuurd en een uitnodiging voor een infor-

matieavond. Op die informatieavond ontmoeten ze de voorlichter van de pleegzorgaanbieder, die de avond leidt, en een ervaren pleegouder. Esther en Erik stellen allerlei vragen over het pleegouderschap. Er zijn ook andere belangstellende pleegouders in spe aanwezig.

De voorlichter zet uiteen dat de pleegzorgaanbieder veel energie stopt in de voorlichting, de werving en de selectie van nieuwe pleegouders. De ervaren pleegouder vertelt uitvoerig over de eigen ervaringen in pleegzorg en over de pleegkinderen. Op deze avond horen Esther en Erik uitgebreid waaraan ze als pleegouders moeten voldoen en hoe de formele aanmeldingsprocedure verloopt.

Globale selectiecriteria

Esther en Erik sturen na de informatiebijeenkomst het aanmeldingsformulier, de medische verklaring en een akkoordverklaring op. Hiermee kan de pleegzorgaanbieder een ‘verklaring van geen bezwaar’ opvragen bij de Raad voor de Kinderbescherming. Uit zo’n verklaring moet blijken dat zij geen strafblad hebben en niet bekend zijn bij de Raad vanwege opvoedingsmoeilijkheden.

Een paar weken later belt een medewerkster van de pleegzorg om een afspraak te maken voor een huisbezoek. Deze medewerkster houdt zich bezig met de voorbereiding en selectie van pleegouders. In dit eerste huisbezoek komen persoonlijke onderwerpen aan de orde die tijdens de algemene informatiebijeenkomst niet besproken zijn. De medewerkster gaat na of Esther en Erik met het voorbereidingsprogramma kunnen beginnen.

Voorwaarde hiervoor is dat Esther en Erik al aan de eerste selectiecriteria voldoen:

1. zij mogen geen strafblad hebben of bekend zijn bij de Raad voor de Kinderbescherming vanwege (ernstige) opvoedingsproblemen (dit blijkt al uit de verklaring van geen bezwaar van de Raad);
2. één van de twee pleegouders moet in ieder geval ouder zijn dan 21 jaar;
3. hun gezondheid mag geen belemmering vormen om voor een pleegkind te zorgen.

Vereisten voor het pleegouderschap:

- Minimaal één van de pleegouders heeft de leeftijd van 21 jaar bereikt.
- Verklaring van Geen Bezwaar (VGB), afgegeven door de Raad voor de Kinderbescherming. Deze verklaring geldt niet alleen voor de pleegouder(s), maar ook voor alle andere gezinsleden en huisgenoten van twaalf jaar of ouder. Het gaat erom dat er geen feiten en omstandigheden (bekend) zijn die een gevaar kunnen opleveren voor het pleegkind. Deze verklaring moet

er zijn vóórdat het pleegkind in het gezin komt. Het is een signaal voor de pleegzorgaanbieder dat het pleeggezin een veilige en betrouwbare opvoedingssituatie kan bieden.

- De pleegouder is niet de ouder of de stiefouder van het pleegkind (want: dan is er een andere juridische situatie).
- De pleegouder(s) werkt/werken niet bij de pleegzorgaanbieder (om mogelijke belangenconflicten te voorkomen).
- De pleegouder(s) heeft/hebben met goed gevolg het voorbereidings- en selectietraject afgerond van de pleegzorgaanbieder .

Beoordeling pleegouders door de pleegzorgaanbieder

De pleegzorgaanbieder beoordeelt of een kind in het gezin van de pleegouder(s) kan worden geplaatst. Criteria bij plaatsing zijn onder meer: de leeftijd van het kind, de persoonlijke problematiek van het kind, de samenstelling van het pleeggezin, de persoonlijke omstandigheden van de pleegouder(s), de mogelijkheden van de pleegouders en hoe lang het verblijf in het pleeggezin naar verwachting gaat duren.

Pas na deze beoordeling kan de pleegzorgaanbieder een pleegkind aan de pleegouder(s) koppelen, een pleegzorgcontract afsluiten en een pleegkind in het gezin plaatsen.

Beoordeling als het kind al bij u woont

Soms beoordeelt de pleegzorgaanbieder de plaatsing als het kind al bij u woont. Als het kind bijvoorbeeld in een crisissituatie al meteen in uw gezin is komen wonen. Of als de situatie zo is gegroeid dat het kind bij u woont, bijvoorbeeld een kind van familie of vrienden. De pleegzorgaanbieder beoordeelt dan alsnog of het verblijf van het kind kan worden omgezet in een officiële pleegzorgplaatsing. Intussen krijgt u wel een voorlopig pleegcontract. U bent dan ‘aspirant-pleegouder’. Voorwaarde voor dit voorlopige pleegcontract is dat de pleegzorgaanbieder inschat dat uw verzorging en opvoeding niet schadelijk zijn voor de ontwikkeling van het kind. Een voorlopig pleegzorgcontract duurt maximaal 13 weken. Binnen deze termijn moet de pleegzorgaanbieder vaststellen of uw gezin aan alle voorwaarden voldoet. Is dat zo, dan zet de pleegzorgaanbieder het voorlopige contract om in een ‘standaardpleegcontract’.

Maar blijkt tijdens de onderzoeksperiode dat u of uw gezin niet aan de voorwaarden voldoen, dan kan het voorlopige pleegcontract per direct worden beëindigd.

Training, onderzoek en selectie

Om pleegouder te worden moet u de voorbereidende STAP-training (Selectie Training Aspirant Pleegouders) volgen bij de pleegzorgaanbieder. Een maatschappelijk werker van de pleegzorgaanbieder en een ervaren pleegouder zijn hiervoor speciaal opgeleid. Meestal komt dezelfde maatschappelijk werker ook bij u thuis langs.

Het voorbereidingsprogramma bestaat uit een serie bijeenkomsten en huisbezoeken. Op de bijeenkomsten ontmoet u ook andere aspirant-pleegouders. Er komen specifieke pleegzorgthema's aan de orde zoals waarom u pleegouder wilt worden, samenwerking, hechting, afscheid, gedrag van pleegkinderen, contacten met ouders enzovoort.

Tijdens de voorbereiding helpen de trainers Esther en Erik om stap voor stap een keuze te maken: past pleegzorg bij jullie (gezin)? En zo ja, welke vorm van pleegzorg? Op deze manier zijn de voorbereidingsbijeenkomsten en -gesprekken niet alleen een goede voorbereiding op de pleegzorg, maar werken ze ook als een selectiefase.

Na enkele huisbezoeken maakt de maatschappelijk werker in overleg met de trainers een rapport op over het aspirant-pleeggezin. In het rapport staat wat voor soort pleegzorg goed bij deze aspirant-pleegouders past (hun 'pleegzorgaanbod').

De fase van voorbereiding en selectie zit er nu op. Als Esther en Erik akkoord gaan met de inhoud van het rapport, wordt het definitief vastgesteld. Het pleeggezin is nu klaar voor het opvangen van een pleegkind. Esther en Erik zijn beschikbaar en geschikt bevonden voor crisisopvang voor kinderen tussen de zes en twaalf jaar.

Bemiddeling pleegkind

Esther en Erik komen nu op de wachtlijst te staan. Als er een pleegkind voor hen is, krijgen zij te maken met een nieuwe medewerker van de pleegzorgaanbieder: de bemiddelaar. Deze bemiddelaar is verantwoordelijk voor een goede koppeling ('match') tussen de vraag naar een pleeggezin en het beschikbare aanbod van pleegouders. Zodra er een geschikte match is, neemt de pleegzorgaanbieder contact op met Esther en Erik.

Het wachten op een pleegkind duurt lang. Na twee maanden belt Esther eens op om te informeren hoe het ervoor staat. Twee keer was er bijna een match, maar de gecertificeerde instelling trok het verzoek om een pleeggezin later toch weer in. Na drie maanden wachten gaat de telefoon. Of een elfjarig meisje bij Esther en Erik terecht kan? Diezelfde avond is alles geregeld. Twee jeugdwerkers brengen het

meisje samen met een snel ingepakte koffer. Deze twee medewerkers zijn voortaan de vaste contactpersonen voor Esther en Erik: de gezinsvoogdijwerker van de gecertificeerde instelling en de pleezorgbegeleider van de pleezorgaanbieder.

De pleezorgbegeleider begeleidt het pleeggezin, en vaak ook de ouder(s) van het pleegkind, tijdens de plaatsing. Deze begeleider komt regelmatig langs, praat veel met de pleegouders, adviseert hen en regelt hun pleezorgcontract. De pleezorgbegeleider ondersteunt de pleegouders in de contacten met ouders, zoekt dingen voor hen uit en helpt ze om allerlei zaken te regelen. Als pleegouders kunnen Esther en Erik de pleezorgbegeleider bellen als zij vragen hebben. De pleezorgbegeleider onderhoudt ook contacten met de gecertificeerde instelling en de ouder(s) van het pleegkind. De gecertificeerde instelling is een instelling die de jeugdbeschermingsmaatregelen en de jeugdreclasseringstaken uitvoert. Zie over de taken van de gecertificeerde instelling blz. 30 en blz. 215 en over de jeugdbeschermingsmaatregelen blz. 40 e.v. en blz. 215.

Keuze in pleezorg

Pleegouders zijn mensen die een kind van een ander opnemen in hun gezin. Het eerste waar iedereen aan denkt is dat het kind fulltime woont in het pleeggezin, maar er zijn veel soorten pleezorg. U kunt bijvoorbeeld ook weekendpleegouder worden. Het pleegkind komt dan regelmatig een weekend in uw gezin logeren. Zulke weekenden kunnen een prettige afleiding zijn voor kinderen die in een instelling wonen en niet op familie kunnen terugvallen of voor een thuiswonend kind waarvan de ouder af ten toe moet worden ontzien, enzovoort. Als u niet weet welke vorm van pleezorg bij u past, is het aan te raden om te starten met deeltijdpleezorg of te beginnen met incidentele plaatsingen. U kunt er zo achter komen welke soort pleezorg het beste bij u past. U heeft hierin een keuze!

Invalshoeken en perspectief

Reguliere pleezorgaanbieders. Aspirant-pleegouders kunnen in hun regio doorgaans kiezen uit diverse pleezorgaanbieders. Het traject van voorbereiding, selectie en training en bemiddeling kan enigszins anders verlopen per pleezorgaanbieder, maar in grote lijnen komen ze overeen. Dit komt doordat alle pleezorgaanbieders met hetzelfde kwaliteitskader werken.

Alleenstaande minderjarige asielzoekers. Wie een pleegkind opvangt dat vluchteling is, krijgt te maken met de stichting Nidos. Deze stichting doet exclusief de plaatsing en begeleiding van deze kinderen (zie blz. 179).

Therapeutische pleegzorg. Pleegkinderen die extra (therapeutische) begeleiding nodig hebben, worden bemiddeld en geplaatst door de therapeutische gezinsverpleging (TGV). Veel pleegzorgaanbieders hebben zelf therapeutische deskundigheid in huis.

Netwerkpleegzorg. Als u zorgt voor een kind van familie, vrienden of bekenden, kan dat netwerkpleegzorg worden genoemd. Meestal verblijft het kind al in het (aspirant-)pleeggezin en is die situatie zo gegroeid. De pleegzorgaanbieder doet dan een 'netwerkonderzoek' in opdracht van de gecertificeerde instelling of de gemeente. Uit dit netwerkonderzoek blijkt of u als aspirant-pleegouder geschikt bent om voortaan als pleegouder aangemerkt te worden. Zo ja, dan krijgt u als aspirant-pleegouder in ieder geval begeleiding van de pleegzorgaanbieder en ontvangt u ook de pleegvergoeding. Zo wordt het verblijf van het kind 'geformaliseerd' en is er vanaf dat moment een pleeggezinplaatsing. Meestal, vooral bij een plaatsing in het kader van een ondertoezichtstelling of voogdijmaatregel, ontvangt u als aspirant-pleegouder(s) tijdens het onderzoek al de pleegvergoeding.

Vershil in perspectief

Hulpverleningsvariant: pleegzorg als tijdelijke, vervangende opvoedingssituatie. Deze 'perspectief zoekende' variant onderzoekt of herstel van de gezinsituatie van de ouder(s) mogelijk is. De hulp aan de ouder(s) richt zich op het versterken van hun pedagogische en affectieve vaardigheden. Het uitgangspunt is dat het kind bij zijn ouders opgroeit en dat de ouders hieraan actief en gericht meewerken.

Opvoedingsvariant: herstel van de pedagogische omgeving bij de ouders wordt niet meer mogelijk geacht. De plaatsing in het pleeggezin heeft een duurzaam karakter en is vervangend voor de oorspronkelijke opvoedingssituatie. Daarom wordt dit ook wel de 'perspectief biedende' variant genoemd. Het uitgangspunt is dat het kind bij de pleegouders opgroeit.

Hechting en continuïteit van opvoeding

Een pleegkind blijft altijd het kind van een ander. De band met de eigen ouders blijft bestaan. Er zijn kinderen die niet meer terug kunnen, maar als het kán, gaan kinderen weer bij hun eigen ouders wonen, eventueel met extra hulp in de opvoeding. Tijdens de pleeggezinplaatsing kan het perspectief van het kind veranderen. Dit heeft niet alleen te maken met de (on)mogelijkheid om de gezinssituatie van de ouder(s) te herstellen, maar vooral ook met de hechting van het pleegkind. Hoe langer het pleegkind in het pleeggezin verblijft, hoe sterker meestal ook de band met de pleegouders wordt. Als de eigen ouder(s) niet binnen een ‘aanvaardbare termijn’ weer zelf voor het kind kunnen zorgen, kan het (nieuwe) uitgangspunt zijn dat het kind bij de pleegouders opgroeit. Dan wordt voorrang gegeven aan continuïteit van de opvoedingssituatie en een ongestoord hechtingsproces van het pleegkind aan de pleegouders.

Wanneer is het niet langer aanvaardbaar om nog te werken aan een terugplaatsing van het kind naar de ouders? Dat hangt af van de persoonlijkheid van het kind en van de ontwikkeling van het kind. In het algemeen geldt: hoe jonger het kind, hoe eerder het niet meer aanvaardbaar wordt om nog te werken aan een thuisplaatsing. Zie over hechting ook blz. 62 en 118.

Steun in de rug voor pleegouders

Als pleegouder staat u er niet alleen voor! De pleegzorgaanbieders willen de pleegouders optimaal ondersteunen en begeleiden. Het doel is immers dat het pleegkind terecht komt in een beschermde omgeving waarin het zich prettig(er) voelt. De pleegzorgaanbieders organiseren ook themabijeenkomsten waar pleegouders onderling ervaringen kunnen uitwisselen of waar ze via deskundigen meer te weten komen over specifieke onderwerpen zoals hechting en wet- en regelgeving.

Als een plaatsing is beëindigd, besteedt de instelling vaak ook aandacht aan nazorg.

Verschillende pleegzorgaanbieders

De gemeente is verantwoordelijk voor de jeugdhulp. Pleegzorg is een vorm van jeugdhulp. De gemeente heeft daarom contracten afgesloten met (verschillende) pleegzorgaanbieders. In de regel heeft u te maken met één pleegzorgaanbieder: de pleegzorgorganisatie waar u zich heeft aangemeld en waar u bent ingeschreven. Als pleegouders kunt u te maken krijgen met een pleegzorgaanbieder in uw omgeving, maar ook van verder weg. De woonplaats van het kind bepaalt namelijk welke gemeente verantwoordelijk is voor het kind. En de woonplaats van de

ouder(s) met gezag (of de voogd) is bepalend voor de officiële woonplaats van het kind. Als u meer dan één pleegkind in uw gezin heeft, krijgt u waarschijnlijk te maken met verschillende pleegzorgaanbieders. Zie over het woonplaatsbeginsel blz. 35 en 36.

Het pleegzorgcontract

Zodra u formeel pleegouder bent of aspirant-pleegouder (gedurende het netwerkonderzoek), stelt de pleegzorgaanbieder een pleegzorgcontract op. Dit is een contract tussen u als pleegouder(s) en de pleegzorgaanbieder. In het contract staan de afspraken rondom de plaatsing van uw pleegkind. Voor ieder pleegkind is er een afzonderlijk pleegzorgcontract.

Dit zijn de varianten in pleegzorgcontracten:

1. het standaardcontract;
2. het contract tijdens het (netwerk)onderzoek ('aspirant-pleegoudercontract' of 'voorlopig pleegcontract');
3. het contract voor de pleegouders die eenhoofdige of gezamenlijke voogdij hebben over het pleegkind.

Standaardcontract

Het standaardcontract is een contract voor alle situaties waarbij de pleegouders geen voogdij over het pleegkind hebben en waarbij het netwerkonderzoek al is afgerond.

In dit contract staat meestal:

- de datum waarop de opvoeding en verzorging van het pleegkind begint;
- de duur van het contract;
- hoe zowel de pleegouders als de pleegzorgaanbieder het contract kunnen beëindigen;
- wat voor begeleiding de pleegzorgaanbieder geeft;
- hoe de pleegouders moeten meewerken aan de omgangsregeling met de ouder(s) en andere verwanten;
- hoe de pleegzorgaanbieder en de pleegouders informatie uitwisselen, en welke informatie;
- hoe de pleegzorgaanbieder omgaat met klachten;
- de hoogte van de pleegvergoeding en wanneer en hoe die wordt overgemaakt.

Contract voor aspirant-pleegouders

De aspirant-pleegouders krijgen een voorlopig contract dat lijkt op het standaardcontract. In het aspirant-pleegoudercontract staat in ieder geval ook dat

de (aspirant-)pleegouders meewerken aan het onderzoek naar hun geschiktheid voor pleegouderschap. Daarnaast moet de (aspirant-)pleegouder meewerken aan het verkrijgen van een verklaring van geen bezwaar. Als het netwerkonderzoek een positief advies oplevert, volgt meestal een standaardcontract.

Contract voor de pleegoudervoogd

Pleegouders die de voogdij over het pleegkind hebben, krijgen een minder uitgebreid contract dan het standaardcontract. Zij hebben al de voogdij, waarmee veel zaken geregeld zijn. Het contract met de pleegzorgaanbieder regelt vooral de pleegvergoeding die de pleegouders willen ontvangen en de contacten tussen de pleegzorgaanbieder en de pleegoudervoogd.

De pleegoudervoogd hoeft geen begeleiding te accepteren van de pleegzorgaanbieder. Die begeleiding is dan ook geen voorwaarde in het contract (volgens de andere twee contracten is begeleiding wel verplicht). Wel is de pleegoudervoogd wettelijk verplicht één keer per jaar contact toe te staan tussen de pleegzorgaanbieder en het pleegkind. Als u pleegoudervoogd bent, maar toch begeleid wilt (blijven) worden door de pleegzorgaanbieder, moet de gemeente hiervoor eerst een jeugdhulpbesluit afgeven.

De meeste pleegoudervoogd(en) hadden voordat zij de voogdij verkregen een standaardcontract met de pleegzorgaanbieder.

Pleegouderverklaring

Er zijn geen eisen of voorschriften waaraan een pleegzorgcontract precies moet voldoen. De pleegzorgaanbieder heeft dus ruimte om naar eigen inzicht de pleegzorgcontracten op te stellen. Zo komt het dat iedere pleegzorgaanbieder met eigen contracten werkt, waardoor de verschillen groot kunnen zijn. Er zijn pleegzorgaanbieders die hun pleegzorgcontracten hebben opgesteld volgens de Regeling pleegzorg uit 2013. Deze regeling is per 1 januari 2015 komen te vervallen en is dus niet verplicht. Sommige pleegzorgaanbieders vragen de pleegouders een zogenoemde pleegouderverklaring te ondertekenen. Dit is een verklaring gebaseerd op de Regeling pleegzorg uit 2013 waarin de pleegouder verklaart niets te hebben gedaan (of te doen of van plan te zijn) dat het pleegouderschap in de weg kan staan. De vraag is of de pleegzorgaanbieder van de pleegouders mag vragen om zo'n verklaring te tekenen. De verklaring is namelijk zo algemeen geformuleerd dat volledig open blijft welke gedragingen niet mogen. De pleegzorgaanbieder zou zo naar believen zelf kunnen invullen welk gedrag er niet door de beugel kan en zou vervolgens om die reden het pleegzorgcontract kunnen beëindigen.

Het contract opzeggen

Een pleezorgcontract kan tussentijds worden opgezegd – door de pleezorgaanbieder maar ook door de pleegouder. Vaak staan er bepalingen in het pleezorgcontract over tussentijdse beëindiging van het pleezorgcontract door de pleezorgaanbieder. Meestal heeft het contract ook een bepaling dat de pleezorgaanbieder het contract kan beëindigen bij ernstige vermoedens dat de pleegouder het pleegkind opvoedt in strijd met het hulpverleningsplan van de pleezorgaanbieder.

Wie beslist over de plaatsing van het pleegkind?

De pleezorgaanbieder gaat met u als pleegouder(s) het pleezorgcontract aan, dat beide partijen ook weer kunnen opzeggen. Maar over de plaatsing van uw pleegkind beslist alleen de gecertificeerde instelling (bij een ondertoezichtstelling (ots) of voogdij) of bij een vrijwillige plaatsing beslissen alleen de ouder(s) met gezag. Zij kunnen beslissen of het pleegkind in het pleeggezin blijft of niet, ook al is er geen pleezorgcontract. Dus de pleezorgaanbieder kan het pleezorgcontract met u beëindigen, maar de gecertificeerde instelling kan – of de ouder(s) met gezag kan/kunnen – desondanks beslissen dat het kind toch in uw gezin blijft. Als er een ondertoezichtstelling is, heeft de instelling hiervoor wel een andere machtiging tot uithuisplaatsing nodig van de kinderrechtter.

Uiteindelijk kan ook de kinderrechtter besluiten of een pleegkind in het pleeggezin blijft of niet (zie voor blokkaderecht blz. 39, en voor toetsing door de kinderrechtter na 1 jaar ots-plaatsing blz. 74).

Uiteraard geldt in alle gevallen dat als besloten wordt dat het pleegkind bij u mag blijven, u als pleegouders het daarmee eens moet zijn!

Berend en Bea zijn de pleegrootouders van Sjoerd (6). Zijn moeder leidt een zwerend bestaan en kampt met verslavingsproblematiek. Sjoerd staat onder toezicht van een gecertificeerde instelling en er is een pleezorgmachtiging voor het verblijf bij zijn opa en oma. Berend en Bea vinden het lastig om hun dochter op afstand te houden. Als zij een goede periode heeft en een vaste woonplek, gaan zij regelmatig met Sjoerd bij haar op bezoek en mag Sjoerd met zijn moeder leuke dingen doen. De gezinsvoogdijwerker vindt dat de grootouders zich aan de bezoeksregeling met de moeder moeten houden omdat het verwarrend is voor Sjoerd om hiervan af te wijken als zijn moeder een goede periode heeft.

De contacten tussen de pleezorgbegeleider en opa Berend verlopen stroef. Opa heeft geen behoefte aan de gesprekken, het gaat toch goed met Sjoerd, ze zorgen al jaren voor hem. Opa en oma zeggen regelmatig afspraken met de pleezorgbegeleider af.

De pleezorgaanbieder is dan ook van mening dat opa en oma onvoldoende medewerking verlenen aan het hulpverleningsplan van de pleezorg en dat begeleiding nauwelijks mogelijk is. Uiteindelijk besluit de pleezorgaanbieder het contract op te zeggen.

De gecertificeerde instelling besluit echter dat Sjoerd toch bij zijn opa en oma mag blijven wonen. Hij woont er al sinds zijn babyjaren.

Deze keuze van de gecertificeerde instelling is begrijpelijk. Het is immers de vraag of de kinderrechter toestemming zou verlenen voor een overplaatsing (zie hierover blz. 72, schema kolom d en blz. 74), omdat Sjoerd al zo lang bij zijn opa en oma woont. Dus ondanks de beëindiging van het contract met de pleezorgaanbieder kan Sjoerd hier blijven wonen.

Wel zal de gecertificeerde instelling een andere (nieuwe) machtiging tot uithuisplaatsing aan de kinderrechter moeten vragen. Nu er geen pleezorgcontract meer is, is er geen (formele) pleezorg meer en volstaat de ‘machtiging voor pleezorg’ dus ook niet meer. De kinderrechter kan een nieuwe machtiging afgeven voor plaatsing bij een ‘derde’.

De gecertificeerde instelling kan hulp inzetten in de opvoedingssituatie als zij dat nodig vindt. Berend en Bea ontvangen voortaan geen pleegvergoeding meer omdat er geen pleegcontract meer is. Zij kunnen wel kinderbijslag aanvragen voor Sjoerd. Eerder kon dit niet omdat zij een pleegvergoeding voor Sjoerd ontvingen. Dan is er geen recht op kinderbijslag.

Pleezorg is altijd maatwerk

Het komt vaker voor dat grootouders zorgen voor een kleinkind. Stel dat in een soortgelijke situatie als bij Sjoerd de pleezorgaanbieder het pleezorgcontract opzegt, terwijl de gecertificeerde instelling juist heel anders reageert. Deze gecertificeerde instelling vindt dat de grootouders echt over de schreef gaan met hun eigen koers in de opvoeding. De gecertificeerde instelling vraagt aan de kinderrechter toestemming om het pleegkind over te plaatsen. Maar de kinderrechter verleent die toestemming niet omdat het pleegkind vrijwel zijn hele leven bij opa en oma woont. De gecertificeerde instelling mag het kind dan niet overplaatsen. Door het beëindigen van het pleezorgcontract vervallen de begeleiding én de vergoeding van de pleeggrootouders van Sjoerd. Zij dringen later wel aan op begeleiding en betaling bij de instelling maar vinden geen gehoor.

De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman hebben in een situatie die op hoofdlijnen vergelijkbaar is, geoordeeld dat de gecertificeerde instelling zich meer had moeten inspannen om maatwerk te leveren. De gecertificeerde instel-

ling blijft eindverantwoordelijk voor goede opvang van het pleegkind. Uit het onderzoek bleek dat de gecertificeerde instelling zich meer had moeten inspannen om te voorkomen dat de pleezorgaanbieder het pleezorgcontract stopzette.

Jaden (8) en Felicia (6) jaar staan onder voogdij van een gecertificeerde instelling. Zij wonen ruim vier jaar bij Kitty en Ronald. Als deze pleegouders besluiten te gaan scheiden, willen zij toch graag de zorg voor hun pleegkinderen blijven delen. Zij willen er alles aan doen om de schade van de scheiding tot een minimum te beperken voor Jaden en Felicia, die in hun jonge jaren al het nodig hebben meegemaakt. Kitty en Ronald besluiten dat Kitty met Jaden en Felicia in de echtelijke woning blijft wonen, terwijl Ronald om de week in het weekend voor de kinderen komt zorgen. Kitty is dat weekend dan ergens anders.

De gecertificeerde instelling die de voogdij over Jaden en Felicia heeft, kan zich vinden in deze oplossing. De pleezorgaanbieder wijzigt het gezamenlijke pleezorgcontract in een eenhoofdig pleezorgcontract met Kitty en een apart weekend-pleezorgcontract met Ronald. Zo krijgen zowel Kitty als Ronald begeleiding van de pleezorgaanbieder en ontvangen zij (naar verhouding) de pleegvergoeding. De pleezorgaanbieder kan zo in beide opvoedingssituaties een vinger aan de pols houden.

Geen toetsing beëindiging pleezorgcontract door de bestuursrechter

Jarenlang konden pleegouders tegen besluiten over beëindiging van het pleezorgcontract bezwaar aantekenen bij de pleezorgaanbieder en zo nodig in beroep gaan bij de bestuursrechter. Deze procedure was informeel met lage proceskosten en kon zonder advocaat worden gevoerd. Deze laagdrempelige toegang tot de rechter bestaat voor pleegouders helaas niet meer. De hoogste bestuursrechter heeft hier een streep door gezet. Er is overigens wel kritiek op deze uitspraak. Er is namelijk geen andere laagdrempelige ingang bij de civiele rechter voor in de plaats is gekomen. Bijvoorbeeld door de kinderrechter de bevoegdheid te geven om besluiten over beëindiging van het pleezorgcontract te mogen toetsen op verzoek van pleegouders.

De uitspraak van de hoogste bestuursrechter staat daarmee haaks op het doel van de wetgever om de positie van de pleegouders te verbeteren.

Pleegouders kunnen wel met een advocaat naar de (handels) rechter om toetsing van het besluit tot beëindiging van het pleezorgcontract te vragen op grond van het overeenkomstenrecht. Maar dit is een omslachtige en kostbare weg. Over deze procedure kunt u daarom het beste juridisch advies aan een advocaat vragen.

Beëindiging van de plaatsing

Een plaatsing kan door verschillende oorzaken mislukken: het pleegkind vertoont bijvoorbeeld zeer moeilijk gedrag. Of de ouders frustreren de opvoeding, claimen hun kind of zorgen ervoor dat het kind niet kan aarden in het pleeggezin. U vindt het misschien zelf veel te zwaar, u heeft het onderschat of u kunt er niet meer tegen. Uw eigen kinderen accepteren het pleegkind niet (meer). Meestal gaat het om een combinatie van deze redenen.

Tijdens de plaatsing moeten de pleegouders en/of het pleegkind duidelijk en tijdig aangeven welke problemen er (zijn) ontstaan. Zijn de problemen zo groot (geworden) dat de plaatsing niet langer kan worden voortgezet, dan zoekt iedereen samen naar een oplossing: de gecertificeerde instelling met de pleegzorgaanbieder en de pleegouders. Meestal komt iedereen tot de slotsom dat voortzetting niet (meer) mogelijk is.

Beëindiging van de plaatsing tegen de wil van de pleegouders

Als u niet zelf de plaatsing wilt beëindigen, maar de gecertificeerde instelling of de gezaghebbende ouder(s) willen dat wel, dan kunt u op verschillende manieren reageren. In dit boek vindt u veel voorbeelden waarin u kunt lezen wat uw rechten zijn, die van uw pleegkind – en hoe u daarvoor kunt opkomen. Van belang zijn vooral de twee vragen: wie heeft het gezag – en hoe lang woont uw pleegkind al bij u?

Wie het gezag (of de voogdij) heeft is onder meer van belang voor het blokkade-recht (zie blz. 39 en 55 e.v.) en bijvoorbeeld om te bepalen wie de zeggenschap heeft over het kind. De duur van het verblijf van het pleegkind in uw gezin is ook van belang: na een jaar mag het pleegkind in principe niet zonder rechterlijke toetsing worden overgeplaatst (zie blz. 72, schema onder b, d en e). Bovendien wordt u na een jaar door de rechter in procedures over het pleegkind als belanghebbende aangemerkt (zie blz. 66 e.v.).